

تاریخ ریاضی معاصر ایران

گفت‌وگو
(۱) با دکتر مهدی بهزاد

دکتر فرید قاسملو*

اشاره

دکتر فرید قاسملو، دانش‌آموخته تاریخ و از محققان برجسته بنیاد دایرةالمعارف اسلامی است. ایشان با همکاری دانشگاه آزاد اسلامی تحقیق جامعی درباره تاریخ ریاضی معاصر ایران انجام داده‌اند و در نهایت صمیمیت، چکیده‌ای از آن را در اختیار ما و خوانندگان مجله برهان قرار دادند. بخش دوم این تحقیق، در قالب گفت‌وگو در پی می‌آید.

کلیدواژه‌ها: تاریخ ریاضی معاصر، جواد بهبودیان، رحیم زارع نهندی، مهدی بهزاد، پرویز شهریاری

■ **قاسملو:** آقای دکتر بهزاد، می‌دانم که شما مشغول تألیف زندگی‌نامه علمی خود هستید. ما یلم در ارتباط با تاریخ ریاضیات در ایران معاصر چند پرسش با شما مطرح کنم.

● **بهزاد:** خوش‌حالم که در خدمتان هستم.

■ آیا به نظر شما می‌توان فرایند تکوین دانش ریاضی در ایران معاصر، یعنی از زمان تأسیس دانشگاه تهران تاکنون را به دوره‌هایی تقسیم کرد؟

● فراموش نکنیم که پیش از تأسیس دانشگاه تهران، «دارالفنون» را داشتیم و «دارالمعلمین عالی» را و در زمانی که به دستور میرزا تقی‌خان امیرکبیر دارالفنون تأسیس شد، درس‌های ریاضی آنجا را سه معلم خارجی تدریس می‌کردند. یعنی در سرزمین خوارزمی‌ها، خیام‌ها، کاشانی‌ها و بیرونی‌ها، حتی یک ایرانی وجود نداشت که در جریان انفجار ریاضی در اروپا باشد. استادانی مانند غلامحسین مصاحب، منوچهر وصال، محسن هشتروندی و بسیاری از استادان

پیشین ریاضی دانشگاه تهران، از جمله دانشجویان ممتاز تنها مؤسسه آموزش عالی کشور بودند که در زمان رضاشاه برای ادامه تحصیل به خارج رفتند و بازگشتند و در دانشگاه تهران به کار گمارده شدند. در سال ۱۳۴۵، با ایجاد دوره فوق‌لیسانس رشته ریاضی به سبک جدید در دانشگاه شیراز کنونی، تحولی در تکوین دانش ریاضی در ایران معاصر به وجود آمد. برگزاری نخستین کنفرانس ریاضی کشور در سال ۱۳۴۹ در همین دانشگاه و پیشنهاد تشکیل «انجمن ریاضی ایران» آغاز تحولی دیگر بود. تأسیس دوره مدرسی مصاحب در دانش‌سرای عالی یا دانشگاه تربیت معلم بعدی، از مقاطع بارز این فرایند تکوین است. ایجاد نخستین دوره دکترای ریاضی در «دانشگاه رضاشاه» پیش از انقلاب اسلامی ایران که به بار نشست و ایجاد مجدد این دوره پس از انقلاب فرهنگی، مبدأ تحولی اساسی در فرایند مورد نظر شماست، در این فرایند، تشکیل «ستاد ملی سال جهانی ریاضیات»

به توصیه «سازمان ملل متحد»، سال ۲۰۰۰ میلادی سال جهانی ریاضیات نامیده شد تا نشان دهد گذر از قرن بیستم به قرن بیست و یکم میلادی باید از ریاضیات صورت گیرد که زبان و ملکه همه علوم است

و تأسیس نخستین «خانه ریاضی» در اصفهان را نیز نباید از نظر دور داشت.

هر چند به نظر بسیاری، انقلاب فرهنگی به روند پیشرفت علم در ایران صدمه زد و به فرار مغزها شتاب بخشید، اما تأسیس «مرکز نشر دانشگاهی» و «مرکز تحقیقات فیزیک نظری و ریاضیات» را از اثرات مثبت آن می‌دانم و تحول در زمینه نشر علمی و پژوهش‌های ریاضی را به فال نیک می‌گیرم.

■ آقای دکتر خیلی متشکرم. به تشکیل خانه‌های ریاضیات اشاره کردید. لطفاً موضوع را بشکافید و در خصوص نقش خود در این باب توضیح دهید.

● به توصیه «سازمان ملل متحد»، سال ۲۰۰۰ میلادی سال جهانی ریاضیات نامیده شد تا نشان دهد گذر از قرن بیستم به قرن بیست و یکم میلادی باید از ریاضیات صورت گیرد که زبان و ملکه همه علوم است. ایران با توجه به سابقه درخشان علمی که داشت به شدت از این پیشنهاد استقبال کرد و ستاد ملی سال جهانی ریاضیات به ریاست عالیۀ رئیس جمهور محترم و ریاست وزیر وقت علوم، تحقیقات و فناوری تشکیل شد. کمیته‌ای نیز با شرکت تنی چند از ریاضی‌دانان با سابقه کشور، از جمله بنده که در آن زمان رئیس انجمن ریاضی ایران بودم، تشکیل شد و به فعالیت پرداخت تا با توجه به نقاط قوت و ضعف موجود، برای اعتلای سطح ریاضیات کشور برنامه‌ریزی کند. یکی از برکات این فعالیت‌ها پیشنهاد تشکیل «خانه‌های ریاضیات» بود که به بار نشست و نخستین خانه با همت و پشتکار آقای دکتر علی رجالی، استاد دانشگاه صنعتی اصفهان، و حمایت مالی شهرداری اصفهان در این شهر پا به عرصه وجود نهاد.

پس از تشکیل چند «خانه» در برخی از شهرهای بزرگ کشور، از جمله خانه ریاضیات نیشابور که از بدو تأسیس عضو هیئت امنای آن بوده‌ام، شورای خانه‌های ریاضیات ایران تحت حمایت و نظارت «کمیسیون انجمن‌های علمی» وزارت علوم، تحقیقات و فناوری با همکاری چند تن از جمله بنده به ثبت رسید تا ضمن راهنمایی خانه‌های ریاضیات، از فعالیت‌های خانه‌های موجود حمایت کند و با شرایطی مدون راه تشکیل خانه‌های جدید را هموار سازد. نظر به اینکه تشکیل خانه ریاضیات در هر شهر و روستا نه ممکن است و نه لازم و چون در مناطق کمتر برخوردار ایران، جوانان با استعداد درخشان ریاضی فراوان‌اند، اخیراً تصمیم گرفتیم از محل هدیه سخاوتمندانه «بنیاد ملی نخبگان» هر ماه مبلغی در اختیار شورا قرار دهیم تا خانه‌ها بتوانند طبق آیین‌نامه‌ای خاص پای این‌گونه جوانان را به خانه‌های ریاضی نزدیک محل اقامتشان باز کنند. خوش‌بختانه هم شورا و هم دبیر کل محترم کمیسیون ملی یونسکو در ایران از این تصمیم استقبال کردند و امیدواریم با حمایت دست‌اندر کاران، این طرح گسترش یابد و تعالی ریاضیات کشور را در پی داشته باشد.

در پایان لازم می‌دانم مژده دهم که اولاً دست‌اندر کاران کمیسیون بین‌المللی آموزش ریاضی وابسته به یونسکو، در جریان آثار نیک این خانه‌ها قرار دارند و ابتکار ایران را در تأسیس آن‌ها می‌ستایند. ثانیاً، نخستین خانه ریاضی در کلان‌شهر تهران نیز با حمایت وزارت آموزش و پرورش تشکیل شد و اخیراً خانه ریاضیات دیگری هم با حمایت سخاوتمندانه شهرداری تهران تأسیس شده است. بنده هم عضو افتخاری هیئت امنای این خانه هستم.

■ آقای دکتر، آیا با دوره‌های دکترای ریاضی به سبکی که تشکیل شده‌اند، موافق بوده‌اید؟

● خیر! پس از انقلاب فرهنگی بسیاری از استادان، کشور را ترک کردند. نرخ رشد جمعیت به سرعت بالا رفت و نیاز به تحصیل در دانشگاه و نیاز به استاد فزونی یافت. برای رفع این کاستی، وزارت علوم و آموزش عالی آن زمان حتی برای دانشگاهی که یک استاد تمام وقت ریاضی هم نداشت، مجوز تأسیس دوره دکترای ریاضی صادر کرد! بدین ترتیب بین دانشگاه‌ها رقابت

بی‌مورد بر سر ایجاد این دوره‌ها بالا گرفت. خدمات ارزنده علمی و اجرایی بسیاری از فارغ‌التحصیلان این دوره‌ها را می‌ستایم و برایشان احترام قائلم، اما در همان دوران در خصوص کاستی‌های قابل پیش‌بینی و قابل پیشگیری هشدار دادم و امروز از مشاهده بروز آن‌ها رنج می‌برم. در این دوران هم، از صدور آیین‌نامه‌های استخدام متمرکز یا نیمه متمرکز اعضای هیئت علمی و گزینش متمرکز یا نیمه متمرکز دانشجویان دوره‌های دکترای رضایت ندارم و آن‌ها را نوعی توهین به استادان می‌دانم.

■ اجازه دهید به سؤال‌های تاریخی بازگردیم. به عقیده شما تأثیرگذارترین افراد در فرایند تکوین دانش ریاضی در ایران معاصر چه کسانی بوده‌اند؟

● تک‌تک معلمان ریاضی، اعم از آموزگار، دبیر، دستیار، مربی و استاد دانشگاه در هر مقام و مرتبه‌ای، سهمی هر چند اندک در پیشبرد ریاضیات کشور داشته‌اند و دارند. چگونه می‌توان به این پرسش پاسخ داد و نام پیش‌کسوتانی چون تقی فاطمی و محسن هشترودی را نبرد، که در دورانی، یکی الگوی معلمی کامل بودند و نام و یاد دیگری مترادف با ریاضیات است؟ اما از بین سایرین، مایلم شش نفر را نام ببرم که چهار نفر اول عمده‌تأ در کسوت دبیری فعالیت داشتند و دو نفر آخر در مقام استادی: احمد بیرشک، پرویز شهریاری، ابوالقاسم قربانی، عبدالحسین مصحفی، دکتر غلامحسین مصاحب و دکتر منوچهر وصال.

در جلسه طرح موضوع اعطای دکترای افتخاری به زنده یاد شهریاری که در حضور وزیر علوم تشکیل شده بود، عرض کردم بخت با ریاضیات کشور یار بوده است که امثال بیرشک، شهریاری، قربانی و مصحفی به دنبال مدرک به خارج نرفتند. در ایران ماندند و خدمت کردند. اگر اجل چند ماه دیگر امان داده بود، قربانی، این استاد مسلم تاریخ ریاضیات، همچون سه نفر دیگر دکترای افتخاری می‌گرفت و نسل جوان بهتر می‌فهمید که برای خدمت و تعالی مدرک لازم نیست. کتاب‌های درسی و کمک‌درسی ریاضی پیش از دانشگاه که به قلم هر یک از این چهار بزرگوار نوشته شده‌اند، شایان توجه‌اند. مجله یکان به مدیریت استاد مصحفی تأثیر شگرفی در پیشبرد ریاضیات کشور و جلب علاقه دانش‌آموزان به این رشته داشت. زنده

یاد شهریاری پیش از یکصد کتاب و جزوه در زمینه ریاضیات تألیف و ترجمه کرده و تأسیس و مدیریت چند مجله ریاضی، نظیر آشتی با ریاضیات و آشنایی با ریاضیات را عهده‌دار بوده است. برای وقوف از خدمات ارزنده استاد بیرشک به علم و ریاضیات کافی است «بیرشک نامه» را بخوانید و لذت ببرید. بی‌شک جناب‌عالی به عظمت کار استاد قربانی وقوف کامل دارید. با این اوصاف، آیا بخت با ریاضیات کشور یار نبوده است که این فرهیختگان در ایران مانده‌اند و به مدرک بالاتر چشم ندوخته‌اند؟

و اما دکتر غلامحسین مصاحب در طول حیات پر برکت خود بسیار جدی و سختگیر به کار تدریس و تألیف مشغول بود. وی دوره مدرسی ریاضی را راه انداخت و تعداد زیادی مدرس برای دانشگاه‌های کشور تربیت کرد. تقریباً تمام فارغ‌التحصیلان مؤسسه مصاحب به خارج از کشور رفته‌اند و دکتر گرفته‌اند و اینک در دانشگاه‌های کشور و تشکلهایی چون انجمن ریاضی ایران به خدمت مشغول‌اند. از ذکر نام دقیق تألیفات استاد مصاحب در زمینه منطق، آنالیز ریاضی، نظریه اعداد، تاریخ ریاضیات و دایرةالمعارف معذورم، عذرم را بپذیرید که حافظه یاری نمی‌کند.

دکتر منوچهر وصال به حق بنیان‌گذار پژوهش‌های علمی در ایران معاصر است که یکصد سال عمر با برکت داشت و در مردادماه امسال (۱۳۹۱) جان به جان آفرین تسلیم کرد. مایل نیستم بیش از این درباره این استاد فرزانه صحبت کنم، زیرا سابقه آشنایی، همکاری و مریدی خودم را با این والاتبار به اختصار و با افتخار، برای درج در خبرنامه انجمن ریاضی ایران نوشته‌ام و هم اینک نسخه‌ای از آن را برای استفاده به شما تقدیم می‌کنم.

پاسخ به این پرسش شما به درازا کشید. در پایان خوش‌حالم عرض کنم که حدود ۱۰ سال پیش، وقتی پس از وقفه‌ای طولانی مجدداً مسئولیت اداره انجمن ریاضی ایران به من سپرده شد، ایجاد جوایزی به نام هر یک از استادان: فاطمی، قربانی، مصاحب، وصال و هشترودی را به تصویب شورای اجرایی انجمن ریاضی ایران رساندم تا هر یک سال یا هر دو سال یک‌بار، طبق آیین‌نامه‌های خاصی، به برندگان اهدا شوند و از این فرهیختگان بی‌ریا در تکوین دانش ریاضی در ایران معاصر همواره به نیکی یاد شود.

**تک‌تک معلمان
ریاضی، اعم از
آموزگار، دبیر،
دستیار، مربی و
استاد دانشگاه
در هر مقام و
مرتبه‌ای، سهمی
هر چند اندک در
پیشبرد ریاضیات
کشور داشته‌اند و
دارند**

قدیمی‌ترین
نشریه ادواری
ریاضی ایران
معاصر با مدیریت
غلامحسین
مصاحب چاپ و
منتشر شده است.
تأثیرگذارترین
آن‌ها هم مجله
یکان است

■ لطفاً تأثیرگذارترین کتاب‌های فارسی - اعم از ترجمه یا تألیف - در فرایند تکوین دانش ریاضی در ایران معاصر را نام ببرید.

● باز هم پرسش درخصوص «ترین‌ها»! پاسخ دشوار است. اما اگر کتاب‌های ریاضی درسی دوره‌های پیش از دانشگاه را مستثنا کنیم و اگر بپذیریم که درجه تأثیرگذاری کتاب با تعداد نسخه‌های چاپ شده آن نسبت مستقیم دارد، آن‌گاه پاسخ آسان می‌نماید و نام کتاب «حسابان»، یعنی ریاضیات عمومی دو سال اول رشته‌های علوم پایه و مهندسی دانشگاه‌ها و مدارس عالی کشور به ذهن متبادر می‌شود. یکی از پرفروش‌ترین کتاب‌های ریاضی دانشگاهی، کتاب حسابان توماس و فینی، چاپ مرکز نشر دانشگاهی است که شمارگانی بالغ بر یکصد هزار نسخه در سال داشته و به‌صورت رنگی به چاپ رسیده است. زمانی که با همکاران، سیامک کاظمی و علی کافی توافق کردیم این اثر را به فارسی برگردانیم، پیمان بستیم متنی روان و عاری از هر نوع غلط، حتی کمتر از استاندارد جهانی، روانه بازار کنیم. دلیل عقد این پیمان جلوگیری از اتلاف وقت خوانندگان بود که مبادا با از قلم افتادن «پریمی»، وقتی تلف شود و از آن بدتر با مشاهده چند غلط از این نوع، اعتماد دانشجویان از کتاب سلب شود و برای درک مطلب دست از چالش بردارد.

یکی از دلایل تأثیرگذاری این‌گونه کتاب‌ها را تعداد قابل توجهی از دانشجویان رشته‌های مهندسی دوره‌های کارشناسی می‌دانم که در همان سال‌های اول یا دوم تحصیل به رشته ریاضی روی می‌آورند یا درس‌های انتخابی خود را از میان درس‌های دانشکده‌های علوم ریاضی برمی‌گزینند.

■ جناب آقای دکتر بهزاد، نظر شما درباره مجلات و نشریات تأثیرگذار فارسی زبان در این رشته چیست؟ به عقیده شما تأثیرگذارترین نشریات ادواری زبان فارسی در تکوین دانش ریاضی چه نشریاتی بوده‌اند؟

● اگر اشتباه نکنم قدیمی‌ترین نشریه ادواری ریاضی ایران معاصر با مدیریت غلامحسین مصاحب چاپ و منتشر شده است. تأثیرگذارترین آن‌ها هم مجله یکان است که ذکر خیر آن گذشت. مجلات «رشد

آموزش ریاضی» و «برهان» از جمله نشریات ادواری وزارت آموزش و پرورش هستند که با شمارگان بالایی در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌گیرند. بولتن انجمن ریاضی ایران هم، که در این سال‌ها به زبان انگلیسی منتشر می‌شود و مجله‌ای پژوهشی است، از استقبال خوب ریاضی‌دانان بسیاری از کشورها برخوردار شده است. اجازه می‌خواهم درخصوص این پرسش به همین چند نکته بسنده کنم.

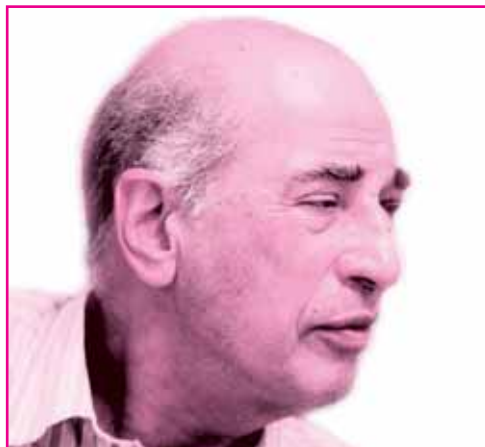
■ آیا می‌توان از منظر دانش ریاضی رتبه ایران را بین کشورهای مختلف جهان مشخص کرد؟

● در مصاحبه با روزنامه «جام‌جم» با توضیحاتی به این پرسش پاسخ داده‌ام. اگر رتبه‌های دانش‌آموزان دوره‌های ابتدایی و راهنمایی مدارس ما در «آزمون تیمز» خیلی پایین نبودند که متأسفانه هستند، با توجه به سایر مؤلفه‌ها به جایگاه ریاضیات در ایران معاصر عددی چون ۱۵ از ۲۰ تخصیص می‌دادم و بدون هرگونه ادعایی خود را خلاص می‌کردم. با وجود چندین منزلگاه درخصوص انواع رتبه‌بندی‌ها، از جمله رتبه‌بندی‌های مقالات علمی، بی‌شک گروهی به این عدد کاملاً احساسی و فاقد پایه علمی می‌خندند و بسیاری هم از دیدن آن خشنود می‌شوند.

■ آیا جوایز گوناگون تأثیری در رشد دانش ریاضی کشور داشته‌اند و آیا می‌توانید تعدادی از آن‌ها را نام ببرید؟

● مسلماً تأثیرگذار بوده‌اند و خواهند بود. اصولاً رقابت اساس پیشرفت است. در حال حاضر جایزه آبل و جایزه فیلدز دو مورد از مهم‌ترین جوایز بین‌المللی خاص ریاضی‌دانان هستند. در کشور ما هم انجمن ریاضی ایران بانی چندین جایزه اثرگذار بوده که قدیمی‌ترین آن‌ها مربوط به مسابقات سالانه ریاضی دانشجویی است که از سال ۱۳۵۱ آغاز شده است. درباره این مسابقات هم مطلب فراوان نوشته شده است، اما افسوس که ارجاع دقیق به مستندات مربوط به هر یک از موضوعات مورد نظر تان ممکن نیست. علاوه بر این، انجمن تاکنون ۱۰ جایزه به نام استادان مختلف تأسیس کرده است که برخی سالانه و برخی دوسالانه و به افرادی با ویژگی‌های خاص اهدا می‌شوند. این جوایز به ترتیب حروف الفبا عبارت‌اند از:

در حال حاضر
جایزه آبل و جایزه
فیلدز دو مورد از
مهم ترین جوایز
بین المللی خاص
ریاضی دانان
هستند. در کشور
ما هم انجمن
ریاضی ایران بانی
چندین جایزه
اثر گذار بوده که
قدیمی ترین آن ها
مربوط به مسابقات
سالانه ریاضی
دانشجویی است

زودی به بار خواهد نشست.

اجازه می خواهم اضافه کنم که هم اینک در پی تجدید سازمان کمیته ملی پیشبرد ریاضیات و به بار نشانیدن طرح کلان بررسی مسائل ریاضیات کشور در فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران هستیم. خوش بختانه تشکیل «کمیسیون پیشبرد ریاضیات کشور» به پیشنهاد رؤسای شاخه های علوم پایه و علوم مهندسی فرهنگستان علوم در سیصد و نود و یکمین جلسه مورخ ۹۱/۴/۱۹ به تصویب شورای علمی فرهنگستان علوم رسید. اعضای حقوقی این کمیسیون عبارتند از: رئیس فرهنگستان علوم، رئیس گروه علوم پایه، رئیس گروه علوم مهندسی، رئیس شاخه ریاضی، رئیس انجمن ریاضی ایران و رئیس انجمن آمار ایران.

اعضای حقیقی کمیسیون عبارتند از: مهدی بهزاد، و آقایان پرویز جبه دار مارالانی، علی رجایی، سعید سهراب پور، محمدرضا عارف، محمدرضا مخبر دزفولی و فتح اله مضطرزاده.

هر چند از زمان تشکیل کمیته ملی پیشبرد ریاضیات حدود دوازده سال می گذرد و توان جسمی و ذهنی من تحلیل رفته است، اما به خدا پناه می برم و دست همکاری و یاری به سوی مقامات، اعضای محترم کمیسیون و ریاضی دانانی دراز می کنم که به آبادانی این مرز و بوم عشق می ورزند و پرداختن به ریاضیات را لازمه منطقی اندیشیدن می دانند که خود پیش نیاز و دستمایه تقویت عقلانیت است و جامعه بیش از حد احساسی ما را به سر منزل مقصود می رساند.

■ از صرف این همه وقت و انرژی، از شما متشکرم.

۱. جایزه مهدی بهزاد: به برترین مدیریت در پیشبرد ریاضیات؛
۲. جایزه مهدی رجبعلی پور: به برترین مقاله در زمینه جبر خطی و کاربردها؛
۳. جایزه عباس ریاضی کرمانی: به مقالات برتر ارائه شده در کنفرانس های سالانه ریاضی ایران؛
۴. جایزه محمدهادی شفیعیه ها: به بهترین ویراستار ریاضی؛
۵. جایزه تقی فاطمی: به بهترین مدرس ریاضی؛
۶. جایزه ابوالقاسم قربانی: به مقالات برتر در زمینه تاریخ ریاضیات؛
۷. جایزه غلامحسین مصاحب: به نویسندگان آثار برجسته ریاضی به فارسی؛
۸. جایزه محمدحسن نجومی: به شاخص ترین پذیرفته شدگان در ریاضیات مالی؛
۹. جایزه منوچهر وصال: به مقالات برتر ارائه شده در سمینارهای سالانه آنالیز ریاضی؛
۱۰. جایزه محسن هشترودی: به مقالات برتر ارائه شده در سمینارهای دوسالانه هندسه و توپولوژی.

■ می دانم خسته شده اید، اما آیا موضوع خاصی مدنظر تان هست که به آن نپرداخته باشیم؟

● از این فرصت سپاس گزارم. به نظر من پرسش اساسی این است که با این همه سابقه و سنت علمی، استعدادهای درخشان، امکانات مادی، دین و آیین و کیش حامی علم و فرهیختگی، همراه با زیرساخت های قوی موجود، چگونه می توان وضع ریاضیات ایران را ارتقا بخشید و آن را به جایگاه در خور شأن ایران و ایرانی رساند. حدود ده دوازده سال پیش آغاز راه را در بررسی همه جانبه مسائل ریاضیات کشور دانستم و با تشکیل «کمیته ملی پیشبرد ریاضیات کشور» حمایت دستگاه های ذی ربط را برای انجام طرح کلان پیشنهادی خواستار شدم. پس از پایان دوره مدیریتم بر انجمن ریاضی ایران، این پروژه دنبال نشد و هیچ یک از موضوع های هجده گانه مورد نظر نه تنها به نتیجه نرسید، بلکه بررسی آن ها آغاز هم نشد. تنها استثنا، موضوع اول تحت عنوان «بررسی سیر تحول تاریخ صد سال اخیر ریاضیات ایران» است که جناب عالی مستقلاً تصدی آن را پذیرفته اید و می بینم که به خواست خدا با حمایت دانشگاه آزاد اسلامی به

* پی نوشت

۱. در شماره ۸ مجله (زمستان ۱۳۹۲) مصاحبه اختصاصی اعضای هیئت تحریریه با آقای دکتر بهزاد به چاپ رسید. بعد از آن ایشان تذکری درباره متن آن مصاحبه به ما دادند که به بهانه چاپ این مصاحبه، آن تذکر را نیز تقدیم خوانندگان مجله می نمایم. در بخشی از مصاحبه، ایشان به توضیح حدسیه خودشان در سال ۱۹۶۵ پرداخته و به بحث پیرامون رنگ آمیزی یال ها و رئوس گراف ها با شرایطی خاص پرداخته اند. توضیح این است که: منظور از عدد رنگی گراف، در آن بحث، عدد رنگی کلی است، یعنی حداقل تعداد کل رنگ های مورد نیاز برای رنگ آمیزی رأس ها و یال ها.

.....
* ghassemlou@gmail.com